

Vandmøller i Vendsyssel

Det vendsysselske landskab er karakteriseret af

1. Morænebakker fra sidste istid (f.eks. Jydske ås og Hjørring bjerge)
2. Hævet havbund fra ishavstiden (f.eks. Bindslevsletten)
3. Hævet havbund fra stenalderen (f.eks. Den store Vildmose)
4. Kyst- og indlandsklitter.

Hvor der er hævet havbund, løber åerne langsomt i store buer mod havet (Ry å, Liver å og Uggerby å). I det store og hele har de jo meget ringe fald, og der er meget få vandmøller. Hvor åernes tilløb fører fra en højere til en lavere liggende flade, er der et betydeligt fald, og mange af tilløbene er, trods en ret ringe vandføring, fordi de er så korte, i tidens løb blevet udnyttet til vandmøller.

Der findes oplysninger om mange af vandmøllerne i 3 årgange af Vendsyssels årbog. Forfatteren, Anton Jacobsen, nåede desværre ikke at få gjort arbejdet færdigt, men det, han nåede kan findes i:

Vendsyssel årbog 1934, side 288-319.

Vendsyssel årbog 1935, side 1-35.

Vendsyssel årbog 1936, side 233-264.

Om maleren Johs. Hoffmeister og Vennehjerg Vejrmølle findes en artikel i Hjørring museums årsskrift, «Nu og Da».

Om mølleren Christen Heilesen findes en artikel i Vendsyssel årbog 1934: Kærgårdsmølleren.

Af mine egne notater fra artikler, gamle aviser og originale dokumenter – taget i anden forbindelse – kan jeg tilføje følgende, der ligger uden for det, der er nævnt i ovenstående kilder:

Ved Uggerby å med tilløb har jeg kunnet placere 20 vandmøller. De fleste har jeg angivet med fald-promiller oven for møllerne. Det vil altså sige det lodrette fald i meter over en strækning på 1 km. De er beregnede som gennemsnit for en 2½ km lang strækning.

Af de gamle vandmøller eksisterede i 1956 kun Studsholt vandmølle (Bindslev el-værk er fra 1917). Der var desuden rester af dæmninger ved Høgholt mølle og rester af mølledammen ved Odden og Baggesvogn. Mange steder er de gamle mølledamme drænedede og op-

dyrkede. Således ved Boller vandmølle, hvor mølledammen var ikke mindre end 5 ha.

Vandmøller ved Uggerby å.

1. Pæregård Mølle	4,4	0/00
2. Bastholm Mølle	2,1	–
3. Boller Mølle		–
4. Dalsmølle	5,8	–
5. Mølgård	1,2	–
6. Glimsholt Mølle	6,4	–
7. Linderum Mølle	1,5	–
8. Mølskovgård		–
9. Gammelmølle		–
10. Høgholt Mølle	6,2	–
11. Studsholt Mølle	6,1	–
12. Mosbjerg Mølle	0,8	–
13. Bindslev El-værk	2,0	–
14. Baggesvogn Mølle	4,5	–
15. Søtrup Mølle	5,6	–
16. Røde Mølle	1,7	–
17. Møllegård (senere el-værk)	7,1	–
18. Odden Mølle	4,0	–

(Ovenstående er uddrag af en kursus-opgave, som jeg udarbejdede i 1956).

Vandmøller ved Liver å.

1. Sejlstrup mølle, nævnt i 1600-tallet.
2. Hæstrup mølle.
3. Åstrup mølle.
4. Søndermølle (Willersmølle), nævnt 1606.
5. Liver Mølle, nævnt 1829.
6. Nørremølle (Koldbech Mølle), nævnt 1635.
7. Ving Mølle, nævnt 1683.

Enkelte vandmøller ved Liver å

I BRUG ENDNU

VT
23
/11 1958

Denne gamle stokmølle, der tilhører strandfoged Martin Johansen, er endnu i brug. Den kan trække baade kværn og hakkelsemaskinen, men den giver et ujævnt træk og ejeren foretrækker almindeligvis at bruge sin petroleumsmotor i stedet.

VENDSYSSEL TIDENDE
23. NOV. 1958